

Magdalena Aksamitowska-Kobos
Sąd Okręgowy w Gliwicach

Jakub M. Łukasiewicz
Uniwersytet Rzeszowski

**PROBLEM STOSOWANIA NAJWAŻNIEJSZYCH AKTÓW
PRAWA ALIMENTACYJNEGO MIĘDZYNARODOWEGO
W RELACJACH POLSKO-HISZPAŃSKICH
W KONTEKŚCIE EGZEKUCJI ALIMENTÓW
NA RZECZ PRZEBYWAJĄCEGO W POLSCE DZIECKA
OD ZOBOWIĄZANEGO PRZEBYWAJĄCEGO W HISZPANII**

1. UWAGI WSTĘPNE

Niniejsza publikacja prezentuje ewolucję aktów prawa międzynarodowego w zakresie egzekucji alimentów od zobowiązanego przebywającego na terenie Hiszpanii na rzecz przebywającego w Polsce dziecka posiadającego tytuł wykonawczy. W kontekście tego warto odnotować, że w przypadku omawianych relacji polsko-hiszpańskich prowadzenie dyskursu naukowego na temat egzekucji alimentów wydaje się szczególnie interesujące, ponieważ materiał normatywny stanowiący pewne osiągnięcie dyplomacji międzynarodowej w aspekcie praktycznym okazuje się częstokroć nieprzydatny. Pomimo formalnego wprowadzania kolejnych aktów prawnych, tj. konwencji nowojorskiej z 1956 r.¹, konwencji haskiej z 1973 r.², konwencji lugańskiej z 1988 r.³ oraz rozporządzenia 44/2001 (zwanego potocznie Brukselą I⁴), można stwierdzić, że w praktyce stosowania

¹ Konwencja o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą sporządzona w Nowym Jorku dnia 20 czerwca 1956 r. (Dz.U. z 1961 r., nr 17, poz. 87 i 88); weszła w życie w stosunku do Polski dnia 12 listopada 1960 r.

² Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych (Dz.U. z 2000 r., nr 2, poz. 13).

³ Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzona w Lugano dnia 19 września 1988 r. (Dz.U. z 2000 r., nr 10, poz. 132).

⁴ Rozporządzenie Rady z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 12 z 16.01.2001, s. 1).

prawa występowała ewolucja skokowa polegająca na tym, że do momentu wejścia w życie rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych⁵ polskie sądy stosowały wyłącznie konwencję nowojorską, pomijając stosowanie innych, tj. wymienionych powyżej aktów prawnych. Celem autorów jest wskazanie przyczyn takiego stanu rzeczy oraz prezentacja procesu prowadzącego do uzyskania przez uprawnionego należnych mu świadczeń. Problemem badawczym jest więc pytanie, dlaczego konwencja nowojorska zachowała swą doniosłość praktyczną pomimo obowiązywania nowszych aktów prawnych.

2. ZNACZENIE KONWENCJI NOWOJORSKIEJ Z DNIA 20 CZERWCA 1956 R. W RELACJACH POLSKA–HISZPANIA⁶

Konwencja nowojorska z dnia 20 czerwca 1956 r., określana mianem „międzynarodowej karty prawa alimentacyjnego”⁷, nie tworzyła żadnych nowych norm ingerujących w prawa krajowe, a jedynie ułatwiała (jak wynika z treści art. 1 konwencji) dochodzenie świadczeń alimentacyjnych, przewidując określone mechanizmy współpracy międzynarodowej. Zgodnie z treścią art. 2 konwencji realizacja tej współpracy miała się wypełniać przez wzajemne zobowiązanie się państw do wyznaczenia odpowiednich organów przesyłających oraz przyjmujących. W konsekwencji dla wymiany dokumentów, wniosków oraz orzeczeń sądowych w Polsce wyznaczono jako organ przyjmujący polskie Ministerstwo Sprawiedliwości, zaś jako organ przesyłający – polskie sądy okręgowe⁸. W przypadku Hiszpanii obie funkcje miał spełniać wyłącznie jeden organ – *Subdirección General de Cooperación Jurídica Internacional*⁹, działający przy hiszpańskim Ministerstwie Sprawiedliwości.

Wśród celów konwencji nowojorskiej trzeba wskazać przede wszystkim rozwiązanie takich sytuacji, kiedy uprawniony do alimentów, posiadając prawomocny wyrok zasądzający alimenty w państwie-stronie, chciał doprowadzić

⁵ Dz.Urz. UE L 7 z 10.01.2009, s. 1, z późn. zm.

⁶ Konwencja nowojorska została ratyfikowana przez Polskę 13 października 1960 r. i weszła w życie 12 listopada 1960 r., zaś Hiszpania ratyfikowała wskazaną konwencję 6 października 1966 r., która to konwencja weszła w życie 5 listopada 1966 r.

⁷ Ze względu na fakt, że ponad 100 państw świata przystąpiło do jej ratyfikacji (a obecnie związanych jest nią ponad 60 państw świata). M. Karcz, (w:) J. Ignaczewski, M. Karcz, W. Maciejko, M. Romańska, *Alimenty*, Warszawa 2009, s. 502; A. Juryk, *Alimenty w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2012, s. 114.

⁸ Zob. <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa> (dostęp: 10.11.2014 r.).

⁹ San Bernadro 45, 28071 Madrid.

do wyegzekwowania należnych mu środków od dłużnika posiadającego dochód w innym państwie-stronie. Regulacja art. 6 pkt 1 konwencji zakładała wprawdzie, że organ przyjmujący mógł podejmować „w ramach udzielonego mu (...) upoważnienia (...)” wszelkich czynności właściwych do uzyskania alimentów¹⁰, niemniej jednak z punktu widzenia niniejszego artykułu interesujący jest wyłącznie aspekt związany z wykonaniem orzeczenia poprzez rzeczywistą egzekucję alimentów. Aby to zrealizować, należało w pierwszej kolejności po uzyskaniu prawomocnego wyroku zasądzającego alimenty w Polsce skierować za pośrednictwem organu przesyłającego (tj. polskiego sądu okręgowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania uprawnionego) wniosek¹¹ wraz z wymaganą dokumentacją¹² do hiszpańskiego organu przyjmującego, tj. tamtejszego Ministerstwa Sprawiedliwości. Z uwagi na fakt, że konwencja nowojorska nie ingerowała w wewnętrzne porządki krajowe, prawomocne orzeczenie sądowe należało uznać i stwierdzić jego wykonalność drogą specjalnego postępowania zwanego procedurą *exequatur*¹³. Sens tego postępowania sprowadzał się do stwierdzenia, czy zagraniczne orzeczenie może być wykonane w państwie przyjmującym, a więc czy stanowi tytuł egzekucyjny na równi z krajowymi tytułami egzekucyjnymi¹⁴. Pozytywny wynik takiego postępowania umożliwiał dopiero nadanie orzeczeniu tradycyjnej klauzuli wykonalności.

¹⁰ Por. K. Dadańska, (w:) J. M. Łukasiewicz, I. Ramus, *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia systemowe i proceduralne. Tom I*, Toruń 2015, s. 66; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1976 r., IV CZP 14/76, OSNCP 1977, nr 1, poz. 10; J. Cagara, *Dochodzenie alimentów od zobowiązanych i przez uprawnionych zamieszkałych za granicą*, Warszawa 1990, s. 26 i n.; A. Mączyński, *Glosa do postanowienia SN z dnia 11 marca 1976 r., IV CZP 14/76*, OPIKA 1977, nr 10, poz. 162.

¹¹ Złożenie przez uprawnionego wniosku do organu przesyłającego na podstawie art. 3 ust. 1 konwencji nowojorskiej jest czynnością, o której mowa w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Uchwała Sądu Najwyższego z 24 lutego 2011 r., III CZP 137/10, Legalis.

¹² Sama konwencja nowojorska w art. 3 ust. 3. wskazuje, że do wniosku należy dołączyć wszelkie mające dla sprawy znaczenie dokumenty. W praktyce dla różnych państw niezbędnymi okazywały się różne dokumenty.

¹³ Na podstawie przeprowadzonej kwerendy w sądach okręgowych w kraju można dojść do przekonania, że często nieprecyzyjne jest obejmowanie pojęciem *exequatur* zamiast samego stwierdzenia wykonalności orzeczenia także uznanie orzeczenia.

¹⁴ Podział na postępowanie o stwierdzenie wykonalności a postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności można przyrównać do austriackiego podziału na *Vollstreckbarkeitsbestatigung*, tj. potwierdzenie wykonalności zastępujące dawne *exequatur* w zakresie europejskiego tytułu egzekucyjnego, oraz *Exekutionsbewilligung*, a więc dozwoleń na dokonanie konkretnej egzekucji. Por. K. Weitz, *Europejski tytuł egzekucyjny dla roszczeń bezspornych*, Warszawa 2009, s. 345. Przykładowo w prawie polskim (co do ETE) klauzula wykonalności dla zagranicznych orzeczeń jest nadawana. Odmienne w prawie niemieckim. Por. szerzej: K. Weitz, *Europejski tytuł egzekucyjny...*, s. 345 oraz 355 i n.; A. Okońska, *Europejski tytuł egzekucyjny – Polska jako państwo wykonania*, w: M. Pazdan (red.), *Problemy prawa prywatnego międzynarodowego*, t. 2, Katowice 2007, s. 155 i n.